

Žuolėnė Novelė

Bova praejė tik veinė metelė pu kara, Žuolėnės atloidū, rīts išauša saulietis, tīkos, ramos ir dėdėlė šėlts. Nevirpiejė ni vėns lapielis unt miediu, tiktā skraidė paukštelė, unt žolīnėliu blizgiejė rasa.

Netuolėi mūsu numū ejė kels. Bevākščiudama pu kėima, pamatiau didiliausi dulkiu dėbėsi. Ka uns isisklaidė – dėdėlė puiki maža brikelė su biero arklelio isisoka ė susiedu Bartkū kėima. Atvažiava Bartkienės sesou so vīro ėr dom vākās: Augostė ėr Pranoks. Bartkā vėsa nedielė laukė anū. Mergātės šveitė so pelenās medėnės grindis, čistėjė lungus, nusiraviejė kvietku daržėlius. Senuoji Kastelė Bartkienė papjuovė didiliausi gīvuoli, susoka kastini, svėista, išvėrė katėla lapīnės ėš jaunū batviniu lapu, atskėrā so nulabuoms bolvės. Padarė giruos ėš dounas plutėliu. Vėskū tou mon papasakuojė atbiegusi mona draugė Bartkaus Jenelė. Ana už moni didesnė dom metelės, bet vedvė esau dėdėliausės draugės, pasidalėnau vėsuoms gīvenėma naujīnuoms. Mon tik pavasari bova šešė metelė, vo Jenelė jau aštouniū ėr eit ė muokīkla. Bartkaus didelie šeima – šešė vākā, vėsė paaugė, kėtė – žanuotė. Tiktā Jenelė pati mažuoji. Vo aš eso veintortė, netorio so kou pažaistė, pasėrokoutė. Anėi gīven dėdėlė artėi pri mūsa, tad aš, siediedama unt pamata, matau kas dedas sosiedu kėimė. Tad ėr dabar pru sulapuojusius kėima medius matau, kāp Puovėlos Bartkos kel ėš vežėma mažūsius svetiū vākus. Augostė ėr septīniū metėliu, vo Pranoks tik pinkiū. Vėsė sueit i truoba. Dabar nusipraus keliuonės dolkės, vėsė pasėpouš ėr eis ė atloidus. Mona tievā pasišierė kiaulės, kalakotus, praded ruošteis. Pašaukė muni ėr lėip apsvėlktė naujūsius kartūnus. Pu kara krautuvies nieka negaliejė gautė, tad mon medžiaga parvežė spekuliantė ėš Rīguos. Nuėjuom abėdvė pas kriaučka, mama anā ėr pasakė:

– Jeigo išeit – siūk ėlguoms ronkuoviems. – Bus ėr žėimā. Išėjė. Pasiova ėlgus už kėliū ėr ėlguoms runkuoviems. Padelka atlėnkė par vėsa sprindi. Kartūnā dėdėlė gražė: unt balta grumta, so raudonuoms kvietkeliems, kvėp keistās kvapās. Apsirėngiem vėsė trīs, pasijiemem ė ronkas batus. Daržėlie prisiskėno vėsokiū kvietkieliu, išeitam i kėieli. Pri mūsu prisijung didėliausis būrīs ėš Bartkaus kėima. Anėi pasisveikėna vėsė so mona tievās, vo aš prisigretėno pri Augostės ėr Jenelės.

Bartkienės sesou Petrelė so sava šeima kuožna meta par žuolėnės atloidus atvažioun. Tad ėr aš jau pažīsto anū vākus. Jenelės sesou Zuoselė, katra jau ėr paugusi pana, pamata muni su naujėsės kartūnās. Lėip sustuotė, sakīdama:

– Rėk tā Jogasė atrėštė diržieli ėr sokeltė aukštā. Vo anā nu tuos rasuos palėks vėsas padelkas šlapės ėr porvėnas.

Vèsè sustuo, vo Zuoselè muni pešiuo, komša, par nauji užrèša diržieli. Palèka laisviau, nebatruodiuo nuvargusi senè. Mūsa kompanėjè vèsè so batās èr kvietkuoms runkuos pasoka takelio par pèivas.

Vo saulelè pakèlusi jau aukštā. Kepèn kap rèikint. Dongou ni vèina debeselè, pakelo galva – begalènè mielinībè. Pèivuos tarp sukrautū atuola kupštieliu vakštiuo gondrā. Mon dèdèlè patink tòi droušè paukštè. Nepajunto kāp užsižiupsuojusi è gundrus, è pèivu žalè ramībè, atsilèikto, bet greitiausè viel vèsus prisigeno.

Pamatau pri taka nulinkusius mielènus skombalelius, nusiskèno. Mona puokštelè nedèdèlè betelp saujie. Dar baltū dobilieliu, dar kažkokiū kvietku prisiskabau.

Vo gondrā pakèlst è dongaus aukštībè, lietā sklonda, vartaliuojès. Čè pralek pro mūsa galvas, čè nutuolst tuolībie.

– Ruošas keliuonè, – saka vīrā. – Unt švènta Baltramiejaus tor išskrèstè, tèik čè belèka.

Èš pèivu pasokam è laukū kelieli, palèpam unt kalnelè èr èš tèn atsiver dèdèlè kaima vaizds,

– Čè jau prasided kèts kaims, – pasaka kažkas èš būrè.

Matau kap uždara žmuonis sava truobū duris, vèsèms mums matont, paded rakta vèrš duru staktas èr prisijung būrèlès vèinè pri kètū. Vèsū runkuos kvietkelès, javū varpas, žolīnelè, batā. Laukūs jau nupjautè rogè, nuokst nulinkosès avèžas, žaliou bolvès.

Aš nepajunto kāp viel sustuoja. Nuorio pasidžiaugtè žmuoniū daržās, suodībuoms, truobuoms, suodnās, kvietkuoms. Aš anū jau ni vèina nepažīsto, nes eso dar maža, bet mon patink džiaugtèis kètū žmuoniū gīvenèmās.

Jagasè! – šauk muni Jenelè. Atsisoka è vèsè, vo aš toliausè atsilèkusi.

– Vèns vargs su tou vāko, – pīkst mama. – Vèskū anā rēk apveizietè, pačiupinietè, negal eitè kāp kètè vākā.

Eš laukū išeitam è vèiškeli. Šèn matuos dar daugiau būrieliu. Po vèina, po do, po kelis. Basè žmuonis eit par žvīrouta vèiškèlè pašali. Mums, vākams, žvīrā bada kuojès.

Eitam pašalelio, kor vèina kèta èš griuovè pašalè nulinkusi žolelè, atsargè užkompènè nagus.

Pravažiou vėns kėts   vežėms, katrėi žmuonis  š d d l  tuolėi – važiou važiout . Arba t i, kor ŗeimuo  r tor sen  žmuoni , maų  v k . Anėi negal t ik tuolėi piest  nueit . Kel  jaun  v r  pravažiou so dv rat s. Pranoka neŗ pasikeisdam  v r , nes  r d d l  maųos.

Paej  gera galieli v iŗkel , pak l    kalnieli, iŗv stam baųn c s buokŗtus.  e pat, jau v s  netuolėi. Pradedam žvalg t is, kor nusival t  kuoj s, galiesem maut is batus. Susiedam unt akm n  kr vieliu. Mama so atsineŗto skodoro nuvala mon kuoj s ir unt bas  maun batus. Kuojiniu nemaun, nes bat   r maų , aŗ vuos ne vuos imauno basa. Bat  st pr  spaud kuoj s, mama l ip kintiet .

– Ŗimeta iŗtiksi. K ta rudini, kad eisi   muok kla, – nup rksio naujus. Gal atsiras   krautuvies, dabar jug nieka negal gaut , – biedavuoju s mama.

Siedont unt saulie  kaitos  akm n is mon pal ka d d l  ŗelta.

– Pakintiek, – saka muotr ŗkas, – baųn čiuo  r vies , nebkepins saul , bus pa iumiera.

Mums besitvarkont, besivalont kuoj s, suskomb baųn c s varp .

Din, din, dilin, – ramos, graųos varp  skumbiej ms ruoduos plauk lauk s, p ivuoms, m ŗk s. Tuoki ŗelta, ba viej  d ina. Anuo garsos tuoliaus  turietom b t  g rd ms. Varp  skelb, kad greit  prasidies soma. Ŗmuoni  b r   ŗ v s  takieliu  r kelieliu pasok   ŗv ntuorio.

Baųn čiuo žmuoni  daug b , muni prispaud, negalio pajudiet , nieka nematau. Tik g rdo, k p g id kuors, k p baųn c s aukŗtuoms lubuoms skomb kon ga balsos. Mon neleid žvalg t is, l ip kalbiet  puoterelius, nes aŗ nemuoko dar  ŗ maldakningiu melst is. Kalbo puot rus, bet mona mint s nukl st kaųkor tuolėi. Džiaugous aukŗt  deguntiuoms žvakiems, poik s ŗv nt ju paveiksl s. Mon uų aki  uųstuo aukŗta muotr ŗka so d d l  balta so taŗkel s koskel .

Pro spalvuotus aukŗtus baųn c s lungelius spind saulel , bet, k p sak  muotr ŗkas,  r viesiau k p lauk . Nu kvietku daug b s, kvep v sa baųn c  v sok s kvap s.

Bjaur , kad eso maųa, nieka negalio mat t , kas dedas pri altuoriaus, komet kon gs laika pamaldas. Ŗmuoni  runkuos kvietku bukietel , kon gs eidams pakrap i  r paŗv nt n. Pu k ik laika v s  iŗeit unt ŗv ntuoriaus   praded eit  aple baųn c .

Pr ŗakie eit kon gs, k t  balt  apsidar  neŗ vieliavas, kr žio. Pamatau k p ned d l s mergel s barsta kon gou pu kuoj  kvietkel s. Aŗ paŗn bųdo mam , kad  r aŗ nuoriečiuo barst t  kvietkel s. Mama paa sk n, kad tebeso maųa   netorio balt  drabuųieliu.

– Kad paaugs  d desn , tonkart veiziesiau, – priųad mama.

Išėjusi pu pamaldū pėrmiausē nusimauno batus. Basa pasijunto kāp unt sparnū, ruoduos, kad ē žvīrā nebebada kuojū.

Rasa jau nudžiūvusi, saulė vėrš galvuos kepėn.

Parejė nomėi tievā surokoun nekortė ognės, nevėrtė pėitu, nes dėdėlė ĩr karšta. Pavalguom dounelės so pėino. Pašvintintus žolīnielius užkėš už švėntūju paveikslu.

Kad bėldies perkūns, so anās pasmilkīs truoba, kad neispėrtom. Vo susėrgos iš anū ėšvėrs arbeta.

Tievā nueit mėiguotė pakaiti. Mon lėip sauguotė nu vanagū vėštas, prirautė kiauliems žuoliū. Aš kad ē maža, bet pakaitė nikumet nemėigto. Dar mon prigrasėn, kad neitiuo pri susiedu. Svetė atvažiavė, nuor pasirokoutė, pasivaišintė, negal svetėmėms līstė, kėštė nuosės kor nerėk. Nepaduoro. Prižado klausītė. Apsivelko noblokosė nu saulės sena, išaugta jopelė. Trumpa, ē trumpuoms runkuoviems. Išeito ē lauka, atsisiedo užūksmie, tuokiuo vėituo, kor geriausė matuos Jenelės kėims. Žėnau, kad nutaikiosės muomėnta atbiegs anuos so Augustė apveizietė mona kapū. Vo tėi kapā ĩr unt prūda aukšta kronta, katras apaugės stuorās alksnės. Tėn aš laiduoja vėsus žousītius, vištītius, kalakotātius, katrėi ne iš šio, ne iš tuo padves, ar anėms nukond galvas kuoks katėns. Mon tū paukštātii ĩr labā gailo. Iškasu so mėntė doubelė, suvīniuojū ē mėdiu lapus ē palaiduoja paprūdie. Tėp dėrb ē Jenelė. Anuos kapā ĩr už suodna, kor pasibaig slīvīns, kor aug aukštiausės senas ėivas. Vedvė ėš plinoriū lapu pėnau ėlgiausius vainėkus. Pribaduov žemė vėsuokiū kvietkieliu ē eitau vėina pri kėtuos paveizietė katruos poikesnė kapā.

Kuožna meta, komet atvažiou Bartkienės sesou so šėima, anuos ka pavalga pėitus, atbieg posė valondelės apveizietė mona gīvenėma.

Tėp ē dabā. Matau kāp sudolk kelielis ėr sosėkėbosės runkuoms poseserės atlek jau ē mona kėima.

Staigė vėskou apruodau. Ėš vakara bovau nusipīnusi naujus vainėkus, pamerkusi kėtas kvietkas. Tvorelė ē rinki kapū padėrbau ėš šlapiū smiltiu, suspaudusi anas delnās.

Jenelė saka, kad ciuocė so anuos mama dabar rokujės alkerie. Ruoda vėsuokius audeklus, portėgrapėjės. Vo švuogerė aukšts svetīs Pranos ē mažos Puovėls išėjė apveizietė laukū, daržū, vasaruojaus, arkliū. Par pėitus Puovėls, Jenelės tievs, bovės atnešės ėš šėina panta ėštraukės posbonkė šnapšės. Valgont pėitus nugierė tik po vėina čerkelė, abodo vīrā. Daugiau ni katras nebnuoriejė. Jenelė joukas, kad tėp gerdamė anodo tuos botelkelės užteks kuokė dešimtė metu. Palėks ē Pranokou, kad paaugs vaikis.

Pasirokavuom vėsas,   anuos i biega nom i, kad nepamat tom tiev . Kad i va ious svet , Jenel  pri ad viel bi ki atbiegt . Vo a  pal kusi v ina, prirauno suodn   uoli    atsigolo po vuobel  pailsiet . Dongos miel ns, kas par auk t b , praplauk v ns k ts balts k p av is v lnel  debesielis.

Tik staig  netuol i tuos v itas, kor unt vakara laiduos pasok saulel , pamatau dongou i balusi mienuli. Nikomet dar nebovau matiusi toki  d vu, kad saul   v itont b tom matuoms   mienou.

 lg  dar valuojaus pu suodna  uolinius,  aidiau so buoru eliems, veizieju k p anuos tuok s ma as t ik gr t  eit. I g rdau k p suprunkst  arkl s. Jenel s svet  privai int , pam liet   r i bo iout  – i va iou   sava numus. Died  Pranis so Petrel  sied pri akie. Gal  ratu isiraus     aina, palind  po d delio nom i austo lungieto dekio, pasikavuoj  nu kel  dulkiu, abodo v k .

– L k k t  metu, l k k t  metu, – va ioudam  par stuoras sausas sm lt s kaima kelelio – dejou rat .

D d l  tuol i an ms r k parva iout . U  pinki  kaim . So v ino arklelio – greit  nepalieksi. Vo nom  pal ka to t , r k pasim l zt  g vuolius, vo   v k  d d l   r novarg .

A   nau, kad Jenel   lgo pal ka   leidos svetius. Dabar ana su tiev s pri ciuoc s va ious ka nukas bolv s. Pas Pronc  sko. Tame kaim   r atleid     uoger  varda d ina. T n viel v s  eis   ba n c , vo par j  pasivai ins, pasirokous: dv  seser s   do  uoger .

Besivalkiuodama po k ima pamatau, k p i lindusi    vobeli  tarpa, so ronko mon muojou Jenel .

Tas rei k, kad a  torio atbiegt  pos  kel    anou pos . Vo ta posiaukel   r v s  netuol i. T n kor kelielis dara vingi,  r sen  sukraut  apkerpiej  akminis. Vedv  susibiegau, pasisiedau, kumet tiev  m ikt pakaitius, vo ved m u draud v in  pri k tuos eit .

A  ger  pasisp ro   vedv  jau esau pri akm n .

– Veiziek, k  tau atne iau! – u  susi saka Jenel . I v niuojusi    laikra t  ka kou d d l  kvepunti.

D d loma so lig  virbl  dv m galveliems, ka kuoki mink ta  muotieli padoud mon.

A  anou prar no nekousnuodama. T ksliau, uns pats mon   t rpst burnuo, mon bal ikt tik nur t . Tik pakv mp mona p r t    l pas. Matau k p   mon m veiz Jenel . So nuos  oustau tou kvapa, kor pal ka unt p r tu. Apsilai au.

– Tau pabala akis, – ėšsigundusi saka. – Žėnuok, tas bova torts. – Atmink, kad par žuolėnė pėrma karta gīvenėmė valgiev torta. Anou bova atvežusi ciuocė. Anėi tor gera pečio. Gava nu susiedu kelės sauželės mėltu, iškepė, papoušė so plakto svėisto, sumaišito so ouguoms.

– Nepyk, kad tėik maža teatnešiau. – tėik tebova, vėsė pu gabalieli, greita neblėk. – Aš tau nu savės nutraukusi atnešiau, – aiškėn mona draugė.

Negalio apsakītė kėp aš anā bovau diekinga. Mažuo sava širdelie jautiau neapsakuoma jausma. Širdie kėp ė burnuo, palėka gerā ė saldė. Tėkra draugė. Pasidalėn paskotėnio kousnelio. Kėta būtom suvalgiusi pati, nė žėnuotė nebūčiuo žėnuojusi, kad pasaulie būn tuokiū skanumīnu.

Padiekavuojo. Vedvė išėitau katra ė sava numus.

Iš kažkor atsiradės papot lengvos viejielis. Sujod, sulingou alksniu galūnės pri prūda. Iš dėrvū atneš bliauontės avelės balsa. Saulelė jau nebkaitėn. Didėlie rauduona nukluo ėlgās šešielės vėsa kėima. Kažkor subaub jautis. Melžamas prašuos karvelės. Praded rūktė ėš kamėnū dūmā. Kaima žmuonės verd večerė.

– Jogasė! – ėk valgītė kunkulīnės, – pašauk mama. Žėnau, kad kunkulīnė bus ėš ruginiu mėltu, braižīs gerklė, bet eso labā išalkusi, suvalgīsio vėsa turielkelė.

Nusipluovusi prūdė kuojės, eidama ė truoba matau: Jenelės dvė seserės pasikeisdamas su runkuom pirmīn, atgal pėlna karštū ungliū, mosoudamas kaitėn pruosa. Pruosavuos šėlkus, apsimaus baltas trumpas žekelės ė baltus medžiaginius batus. Pasipoušosės panas eis ė gegužėnė. Sueis daug kaima jaunumenės. Kažkor tuolėi užgrajėi armuonėjė. Dar kėtor atsilėip kėta. Saulelė jau unt mėška aukštū galūniu. Palėka viesė. Teisingā sakė šėndėin vīrā – Žuolėnė jau ne lėipas mienou, nedaug balėka šėltū dėinū. Vėrš pėivu pakėla rūks. Vo mienou dėina bovės tuoks ėšbalės rīškos ė didelis. Vėso gražomo švėntuos dėinuos vakars, ramos ė maluonos, ateit ė vėsa kaima.